

การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญา
ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานีธรรม

DEVELOPMENT OF DEMOCRATIC CITIZENSHIP CONSCIOUSNESS IN CONVICTED OF
CRIME IN LOIE PROVINCE ACCORDING TO THE SARANIYADHAMMA

สุกิจ ชัยมุสิก¹, ภาสกร ดอกจันทร์¹, รพีพร ธงทอง¹, มงคล สงปรางค์²,
สมศักดิ์ คำศรี³, สมบูรณ์ สุริยะ⁴, วินัย ฉวีแปลง⁵, นิภาพร วิชานา⁵, ไทยปักษ์ เลียงธนารักษ์⁵
SUKIT CHAIMUSIK¹, PASAKORN DOKCHAN¹, RAPEEPORN THONGTONG¹,
MONGKOL SONGPRANG², SOMSAK KHUMSRI³, SOMBOON SURIYA⁴,
WINAICHAWEEPLENG⁵, NIPAPHAN WICHANA⁵, THAIPAK LIANGTHANARAK⁵
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง “การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานีธรรม” เป็นการทดลองเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Experimental Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหลักสูตรการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานีธรรม ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลในขั้นตอนการเก็บข้อมูล เป็นบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย (ที่อยู่ระหว่างคุมความประพฤติจังหวัดเลย ปี 2557) จำนวน 2,247 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้จากการคำนวณโดยใช้เกณฑ์เกี่ยวกับขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Para-non Para Statistics เครื่องมือ

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

² นบ. (นิติศาสตร์บัณฑิต), นม. (กฎหมายมหาชน) นม. (การเมืองและการปกครอง), ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะชั้นต้นในศาลจังหวัดระยอง

³ กศ.บ. (มัธยมศึกษา), กศ.ม. (จิตวิทยาสังคม), กศ.ด. (การวิจัยและการพัฒนาหลักสูตร), ข้าราชการบำนาญ

⁴ นบ. (นิติศาสตร์), ศน.ม. (รัฐศาสตร์การปกครอง), พนักงานคุมประพฤติชำนาญการ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเลย

⁵ นิติกรปฏิบัติการชำนาญการ, เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเลย, ธุรกิจส่วนตัวด้านการสื่อสาร

ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบวัดก่อนการทดลองระหว่างการทดลองหลังการทดลองแบบประเมิน การทดลอง และคู่มือ โดยผ่านการตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างและครอบคลุมเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบวัดก่อนการทดลองระหว่างการทดลองหลังการทดลองแบบประเมินการทดลอง และคู่มือไปทดลองใช้กับกลุ่มที่คล้ายกับกลุ่มทดลอง 30 คน แล้ววิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอน-บราซ ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานิยธรรม พบว่ามีประสิทธิภาพ เท่ากับ $82.48/84.67$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ $80/80$

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการอบรม โดยใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานิยธรรมพบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมประจำหน่วยกิจกรรม โดยค่าคะแนนเฉลี่ยแบบสอบหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. โดยเฉลี่ยการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานิยธรรมพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติ ครั้งเว้นครั้ง ($\bar{X}=2.68$)

4. ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม และสมาชิกเครือข่ายที่มีต่อหลักสูตรการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานิยธรรมพบว่ามีความพึงพอใจต่อการอบรมโดยรวม อยู่ในระดับพอใจมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนา 2. จิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

3. บุคคลผู้ต้องโทษคดีทางอาญา 4. หลักสารานิยธรรม

ABSTRACT

The research is participatory action approach techniques of research methodology. The purpose of the research to study for development of democratic citizenship consciousness in convicted of crime in loie province according to the Saraniyadhamma. The samples size of 30 person, who had been convicted of a criminal case in loie province, was calculated using the size criteria of the sample group of Para-

non Para Statistics. The research instrument is pre-test, during the experiment, post-test, experimental assessment and program. Checking suitability of the program by the experts. Scheduled training program with a 30 samples. Measuring reliability by using Cronbach's coefficient.

The results of this research were

1. The efficiency of development of democratic citizenship consciousness in convicted of crime in loie province according to the Saraniyadhamma were 82.48/84.67, higher than the established requirement.

2. The average posttest score of the students were significantly higher than those of pretest score at the 0.05 level.

3. The average of the development of democratic citizenship consciousness in convicted of crime in loie province were prosecuted on according to the Saraniyadhamma were sometime practices ($\bar{X} = 2.68$).

4. The average level of the satisfaction of the students with the development of democratic citizenship consciousness in convicted of crime in loie province according to the Saraniyadhamma was very high.

Key words: 1. Development 2. Democratic citizenship consciousness
3. Convicted of crime 4. Saraniyadhamma

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สภาพการณ์ในปัจจุบันของประเทศไทย ต้องเผชิญปัญหาความขัดแย้งทางความคิดของประชาชนที่มีความหลากหลายและข้อคิดเห็นที่ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง จนนำไปสู่ความสูญเสียทั้งชีวิตทรัพย์สิน เศรษฐกิจสังคม และความเป็นปึกแผ่นของชาติที่มีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงต่อเนื่องไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ความเชื่อว่า “ประชาธิปไตย” เป็นระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดของประเทศเป็นของประชาชน ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ประชาชนจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ ด้วยเหตุนี้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่เพียงแต่ต้องมีกติกา หรือรัฐธรรมนูญที่จะกำหนดรูปแบบหรือระบบที่ใช้ในการปกครองประเทศภายใต้หลักการกล่าวมาแล้วเท่านั้น สิ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันคือ “คน” หรือประชาชน ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศที่มีสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอกัน จะต้องมีความสามารถในการปกครองตนเอง ระบอบประชาธิปไตยที่เป็นการปกครองโดยประชาชน หรือการปกครองที่ประชาชนปกครองตนเองจึงจะประสบความสำเร็จได้ (พระมหาพรหมชา ฐมมหาโส,รศ.ดร.

,2558:http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_esc.php?article_id=2075&menutype=1&rticlegroup_id=336) ระบอบนี้มีความเชื่อว่าตัวแปรสำคัญที่จะทำให้ระบอบประชาธิปไตยได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ “ต้องพัฒนาพลเมือง” เพราะพลเมืองคือรากฐานของประชาธิปไตย ความเป็นพลเมือง (Citizenship) ของระบอบประชาธิปไตยจึงหมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพ ควบคู่ไปกับความรับผิดชอบ และมีสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่าง และเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ปัญหาของสังคมของตนเอง (Bryans s. Turner, 2000) การจะสร้างสังคมประชาธิปไตยไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องมีการฝึกคนให้เข้ากับระบอบให้ได้ ประชาธิปไตยไม่ใช่เครื่องจักรที่จะสามารถเดินเครื่องได้ด้วยตัวของมันเอง หากแต่จะต้องสร้าง และผลิตคนในระบอบอย่างมีจิตสำนึก นักจิตวิทยายอมรับจิตสำนึก หรือสถานะรู้ตัวทางจิตว่าเป็นโครงสร้างทางความคิดที่ลึกซึ้ง การกระทำของมนุษย์จะสัมพันธ์กับจิตสำนึกเสมอ (มัลลิกา มัติโก, 2541: 12) ซึ่งการสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย จึงต้องกระทำควบคู่ไปกับการสร้างวัฒนธรรมไทยที่สอดคล้องกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้วย (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร., 2558: http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=2075&menutype=1&articlegroup_id=336) จากเหตุการณ์การออกมาเคลื่อนไหวของภาคประชาชน นับเป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวและตระหนักรู้ในเรื่องสิทธิของประชาชนที่มีมากขึ้น รวมทั้งสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมีความเข้าใจมากขึ้นว่าอำนาจอธิปไตยของประชาชนนั้นไม่ได้หมดไปหลังการเลือกตั้ง (จารุวรรณ แก้วมะโน, 2559: http://ppd.kpi.ac.th/index.php?name =content& main_id=12&page_id=49) อย่างไรก็ตาม การตื่นตัวเรื่องสิทธิโดยการแสดงออกด้วยการเรียกร้องในปัจจุบันก็เริ่มนำไปสู่ปัญหา เพราะปรากฏว่าการออกมาเรียกร้องส่วนใหญ่เป็นการเรียกร้องเพื่อปกป้องสิทธิของตนและกลุ่มของตนเป็นหลัก อีกทั้งยังยึดติดกับสิทธิของตนกลุ่มตนโดยไม่ตระหนักถึงสิทธิของผู้อื่นและผลประโยชน์ของประเทศชาติโดยส่วนรวมว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรถูกละเมิด ทำให้การออกมาเคลื่อนไหวแสดงออกทางการเมืองหลายครั้งอยู่นอกเหนือกติกา ส่งผลกระทบแง่ลบในหลายด้าน นอกเหนือจากจะเป็นการละเมิดต่อผู้อื่นและสังคมแล้ว ก็ยังอาจนำไปสู่ความไม่เข้าใจกันระหว่างกลุ่มต่างๆ จนนำไปสู่ความบาดหมาง กระทั่งอาจนำไปสู่การตอบโต้กันอย่างไม่สิ้นสุดอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาประชาชนไทยให้เป็นพลเมืองที่รู้จักใช้สิทธิ เสรีภาพ และแสดงออกซึ่งบทบาทหน้าที่ได้อย่างสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างพลเมืองไทยให้เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีความตระหนักรู้เข้าใจ มีจิตอาสาและตื่นตัวในการสร้างความเจริญให้แก่บ้านเมือง จึงเป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงานต่างๆ จะต้องเร่งส่งเสริม โดยประสานความร่วมมือตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล เรื่อยไปจนถึงระดับชุมชน สังคม และประเทศชาติ (จารุวรรณ แก้วมะโน, 2559:

http://ppd.kpi.ac.th/index.php?name=content&main_id=12&page_id=49) ประชาธิปไตยที่เข้มแข็งนั้นต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เท่าเทียมและทั่วถึง การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง การทำให้กฎหมายมีผลต่อผู้ที่ละเมิดอย่างถูกต้องและรวดเร็ว แต่ในกรณีสังคมไทยจะเห็นได้ว่าการบังคับกฎหมายนั้นอ่อนแอมาก มีผู้ละเมิดกฎหมายตั้งแต่ผู้ที่หาเช้ากินค่ำ ประชาชนทั่วไป ผู้มีอิทธิพล ข้าราชการ และนักการเมือง กระทำอย่างในทั่วทุกวงการ ซึ่งความอ่อนแอของการบังคับใช้กฎหมายย่อมเป็นสิ่งบ่งชี้อีกประการหนึ่งของความอ่อนแอของระบอบประชาธิปไตย เพราะก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียม เกิดอภิสิทธิ์ชน เกิดการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น และเป็นการทำลายความปลอดภัยในชีวิตและความมั่นคงของพลเมืองทั่วไปด้วย และประชาธิปไตยที่เข้มแข็งยังถูกวัดด้วยการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับของพลเมืองอย่างมีจิตสำนึกต่อสาธารณะ เคารพกฎหมายและเคารพสิทธิของผู้อื่น (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2553: <http://www2.manager.co.th/Weekend/ViewNews.aspx?NewsID=9530000181187>)

จากสถิติการจับกุมในคดีอาญา 5 กลุ่ม ทหารอาญาจักร 5 ปี ย้อนหลัง ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2554-2558 พบว่า

คดีอาญา	ร้อยละ				
	2554	2555	2556	2557	2558
คดีฉ้อโกงและสะเทือนขวัญ	92.31	53.33	50.00	72.73	77.78
คดีชีวิต ร่างกายและเพศ	71.43	61.90	65.82	74.63	65.33
คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์	61.48	57.53	46.67	53.85	49.77
คดีที่นำสนใจ	28.33	40.21	38.94	43.02	40.76

ที่มา: ระบบสารสนเทศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (POLIS), 2559:

<http://gis.police.go.th/cstat/stat/arr-percent/all>

ขณะที่สถิติการกระทำความผิดของจังหวัดเลย ก็มีแนวโน้มที่สูงขึ้นด้วย ดังเช่น กรณีผิดพระราชบัญญัติเกี่ยวกับยาเสพติด พบว่าสถิติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่ถูกดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

พ.ศ.	2554	2555	2556
จำนวนคดี	2,939	2,939	3,410

ที่มา: ศาลจังหวัดเลย, เอกสารอัดสำเนา ขณะที่สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พระราชบัญญัติยาเสพติดจังหวัดเลย พบว่า (รายงานข้อมูลสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พ.ร.บ. ยาเสพติดทั่วประเทศ , 2 5 5 9 :http://www.correct.go.th/stat1_0_2_/display/drug_display__region.php?region=4&date=2015-12-01) สถิติเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2558 ผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พระราชบัญญัติยาเสพติด รวมทั้งสิ้น 1,186 คน, วันที่ 1 ธันวาคม 2557 ผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พระราชบัญญัติยาเสพติดรวมทั้งสิ้น 1,421 คน, วันที่ 1 ธันวาคม 2556 ผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พระราชบัญญัติยาเสพติด รวมทั้งสิ้น 1,366 คน และวันที่ 1 ธันวาคม 2555 ผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พระราชบัญญัติยาเสพติด รวมทั้งสิ้น 1,290 คน (อัศครร ไชยพงษ์, 2559: 128-129) ข้อมูลผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลยาเสพติดปี 2557 พบว่า มีผู้เข้ารับการรักษาทั้ง 3 ระบบ จำนวน 2,247 ราย จำแนกเป็นระบบสมัครใจ 223 ราย ระบบบังคับบำบัด 1,832 ราย ระบบต้องโทษ 192 ราย จำนวน 2,247 ราย (รายงานระบบติดตามและเฝ้าระวังปัญหาเสพติด กระทรวงสาธารณสุข, 2559: www.lo.moph.go.th/.../แบบสรุปผลการดำเนินงานรอบ%202%20ปี%2057%20) ซึ่งจากสถิติการกระทำผิดฐานความผิดยาเสพติดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของคดียาเสพติดมีแนวโน้มที่สูงขึ้น แม้ว่าหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้สกัดกั้นและยับยั้งปัญหาอาชญากรรมก็ตาม

แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มที่ประชาชนจะละเมิดกฎหมายมีเพิ่มมากขึ้น อันเป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งในการสร้างและพัฒนาประชาธิปไตย ดังนั้น การจะทำให้บ้านเมืองเกิดความปรองดองจึงจำเป็นต้องยกเลิกสิ่งไม่ดี แล้วทำการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีขึ้นแทน เช่นเดียวกับการปฏิบัติธรรมนั้น ต้องมีทั้ง “ปหานะ” และ “ภาวนา” ปหานะ คือ ละอกุศลกรรม ภาวนา คือ เจริญกุศลกรรม ดังนั้นการเจริญกุศลกรรมโดยไม่ละอกุศลกรรมนั้น จึงยอมเป็นไปไม่ได้ หรือการทำดี โดยไม่ละชั่วจึงเป็นไปไม่ได้ เช่นเดียวกับการทำนา ต้องกำจัดวัชพืชก่อน (พิชาย รัตน์ดิลก ญ ภูเก็ต, 2553: <http://www2.manager.co.th/Weekend/ViewNews.aspx?NewsID=9530000181187>) และเมื่อบุคคลใดกระทำความผิดและผ่านขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมแล้ว บุคคลนั้นจะได้ชื่อว่าเป็นอาชญากรและมีข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความผิดติดตัว หรือที่เรียกกันว่า “ทะเบียนประวัติอาชญากร” (จงสวัสดิ์ พิสิฐพันธ์, 2554: บทนำ) ทำให้ประชาชนทั่วไปเกิดความรังเกียจ ไม่อยากคบหาสมาคมด้วย แม้บุคคลผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษจนพ้นโทษออกมาแล้ว แต่ในสายตาของบุคคลทั่วไปก็ยังรังเกียจบุคคลนั้นอยู่ ไม่อยากคบหาสมาคมด้วย ซึ่งมีผลต่อการทำผิดซ้ำ (วาสนา รอดเอี่ยม, 2524: 49) ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวถือได้ว่าเป็นความล้มเหลวของประชาธิปไตยไทยอย่างหนึ่ง ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2543: 3-4) ให้แนวทางในการพัฒนาพลเมืองให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยว่า “คุณภาพของประชาธิปไตยขึ้นต่อคุณภาพของประชาชน ถ้าประชาชนมีคุณภาพดี ประชาธิปไตยก็มีคุณภาพดีด้วย ถ้าประชาชนมีคุณภาพต่ำ ประชาธิปไตยก็จะเป็นประชาธิปไตยอย่าง

แล้วด้วย เพราะว่าคุณภาพของประชาธิปไตยขึ้นต่อคุณภาพของประชาชน แล้วคุณภาพของประชาชนขึ้นต่ออะไร ก็ขึ้นต่อการศึกษา” เพราะ (1) การศึกษาจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้พลเมืองสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองไม่ให้เบียดเบียนกลุ่มคนอื่นๆ ที่อยู่ร่วมกันในชุมชนและสังคม อีกทั้งจะทำให้พลเมืองเคารพระเบียบ วินัย และกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม (2) การศึกษาจะทำให้พลเมืองมีจิตใจที่เปิดกว้าง ยอมรับความแตกต่าง และยึดมั่นในความจริง (3) การศึกษาจะทำให้พลเมืองมีปัญญาในการจำแนกแยกแยะว่าอะไรถูก อะไรผิด สิ่งใดควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ จากแนวทางดังกล่าวจะทำให้พลเมืองสามารถพัฒนาตัวเองไปสู่เป้าหมายที่สำคัญที่ถือได้ว่าเป็นอุดมการณ์ประชาธิปไตย กล่าวคือ ความยึดมั่นในเสรีภาพ ความเสมอภาพ และภราดรภาพ จากปัญหาในระดับเล็กๆ จนกลายมาเป็นปัญหาในระดับประเทศในปัจจุบัน สังคมไทยต้องการความเป็นสังคมหนึ่งเดียว ทุกคนจึงต้องช่วยกันเสริมสร้างคนละไม้คนละมือ ด้วยการรวมพลังกันปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้องตามหลักการ ข้อบังคับ กติกา ศีลธรรมซึ่งจะเป็นแรงขับเคลื่อนสังคมไทยให้เดินหน้าไปสู่สังคมแห่งความปรองดอง สมานฉันท์ กล่าวคือ ทุกคนต้องทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาท ไม่ฝืนทำอะไรตามใจ หรือตามกิเลส ตัณหาของตน และเมื่อทุกคน ทุกฝ่าย และทุกคณะในสังคมไม่มีความขัดแย้งกัน มีแต่ความสามัคคีปรองดองกันแล้ว แม้จะเกิดเหตุการณ์ต่างๆ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ และเหตุการณ์เลวร้ายอื่นๆ ขึ้นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ คนไทยทุกคนก็จะสามารถระงับป้องกันและแก้ไขเหตุการณ์เช่นนั้นได้ (พระครูนิกรสุนทรกิจ, 2553) การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงเป็นประเด็นอาจกระทำได้หลายแนวทาง แต่แนวทางน่าที่จะมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยคือการนำเอาหลักสาราณียธรรมมาใช้เพราะหลักธรรมดังกล่าวเป็นหลักธรรมสำหรับพัฒนาตนเอง เพราะเมื่อแต่ละคนมีการพัฒนาแล้วประเทศชาติก็จะส่งผลต่อการพัฒนา สังคม และประเทศตามลำดับ ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) อธิบายสาราณียธรรม ว่าคือ หลักธรรมสำหรับพัฒนาตนเองให้มีความเสียสละ เมตตา กรุณา กตัญญู กตเวทิตะ และสามัคคี (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) 6 ประการคือ (1) เมตตาทายกรรม ทำต่อกันด้วยเมตตา (2) เมตตาจารีกรรม พูดต่อกันด้วยเมตตา (3) เมตตาโมกกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา (4) สาธารณโภคี ได้มาแบ่งกันกินใช้ (5) สีลสามัญญตา ประพฤติให้ดีเหมือนเขา (6) ทิฏฐิสามัญญตา ปรับความเห็นเข้ากันได้ ซึ่งการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและสร้างความปรองดอง

โดยพื้นฐานทางสังคมไทยมีสถาบันสงฆ์ เป็นจุดยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพันธกิจในสร้างเสริมให้บริการวิชาการแก่สังคม ชุมชนและท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาการทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและสร้างสันติสุขให้เกิดในสังคม ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศของรัฐบาลทั้งระยะสั้น และระยะยาว จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่ต้องทำวิจัย และถือว่เป็น

ความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องทำวิจัย (Hot issue) โดยการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารณียธรรม เพื่อให้รัฐบาลบรรลุเป้าหมายและพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

พัฒนาหลักสูตรการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารณียธรรม

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้รู้การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารณียธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการวางแผนในการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญา ตามหลักสารณียธรรมซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดแนวทางนำไปสู่การวิจัยเชิงทดลอง

3.3 ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารณียธรรม ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้หน่วยงานอื่นนำไปต่อยอด

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลในขั้นตอนการเก็บข้อมูล โดยเป็นบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย (ที่อยู่ระหว่างคุมความประพฤติจังหวัดเลย ปี 2557) จำนวน 2,247 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากการคำนวณโดยใช้เกณฑ์เกี่ยวกับขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Para-non Para Statistics

4.2 เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

4.2.1 แบบสอบถามจำแนกเป็น ดังนี้

1) แบบสอบถามสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักธรรมนำมาสู่การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

2) แบบสอบถามสำหรับเยาวชนที่อยู่ระหว่างคุณความประพฤติ จังหวัดเลย ปี 2557 เพื่อศึกษาความพึงพอใจเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรม

3) แบบสอบถามสำหรับเครือข่าย เพื่อศึกษาความพึงพอใจเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรม

4.2.2 แบบทดสอบเกี่ยวกับพฤติกรรม (ก่อนเรียน-หลังเรียน)

4.2.3 แบบสังเกตพฤติกรรม (ระหว่างเรียน)

4.2.4 ชุดการฝึกอบรมฯ

4.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบวัดก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง หลังการทดลอง แบบประเมินการทดลอง และคู่มือ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวความคิดและทฤษฎีที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาโดยผ่านการตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างและครอบคลุมเนื้อหา (Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบวัดก่อนการทดลอง, ระหว่างการทดลอง, หลังการทดลอง, แบบประเมินการทดลอง และคู่มือไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลยที่คล้ายกับกลุ่มทดลอง 30 คน แล้ววิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราซ (Cronbach's coefficient) ได้ผลความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8501

4.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเชิง ผู้วิจัยจะทำการค้นคว้าและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางเอกสาร ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นต่างๆ ตามกรอบการศึกษาวิจัย ดังนี้

4.4.1 ขั้นที่ 1 การวิจัยเชิงสำรวจ

1) ศึกษาทบทวนทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย, หลักสารณียธรรม และกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร

2) สร้างแบบสอบถามเพื่อหาแนวทางการประยุกต์หลักสารณียธรรมธรรม เพื่อการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจังหวัดเลย

4.4.2 ขั้นที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

1) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาข้อมูล นำมาสู่การพัฒนาหลักสูตร จากผู้เชี่ยวชาญ

2) ทดลองหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมกับบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3) ปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม

4.4.3 ขั้นที่ 3 การวิจัยเชิงทดลอง

1) นำหลักสูตรที่ทำการพัฒนาแล้วมาใช้กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน (1 ห้อง)

2) ขยายเครือข่ายโดยเชิญเข้าร่วมการสัมมนาแก่ผู้สนใจและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 50 คน เพื่อ ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานียธรรม ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้หน่วยงานอื่นนำไปต่อยอด

4.4.4 ขั้นที่ 4 เขียนรายงานการวิจัย ผู้วิจัยวางโครงสร้างรายงานวิจัย เขียนร่างรายงาน ปรับปรุงแก้ไข และพิมพ์เผยแพร่รายงานการวิจัยฉบับที่สมบูรณ์

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ (1) ค่าเฉลี่ย (Mean) (2) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (3) ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) (4) ค่า t-dependent (5) ประสิทธิภาพชุดการฝึกอบรมฯ (E_1/E_2)

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานียธรรม พบว่ามีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.48/84.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 แสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานียธรรม ตามเกณฑ์ 80/80

แหล่งข้อมูล	จำนวนผู้เข้ารับการอบรม	คะแนนเต็ม	\bar{X}	ร้อยละ	ประสิทธิภาพ
ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1)	30	603	498.17	82.48	82.48 / 84.67
ประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2)	30	60	50.80	84.67	

5.2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการอบรม โดยใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานีธรรม พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมประจำหน่วยกิจกรรม โดยค่าคะแนนเฉลี่ยแบบสอบหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าคะแนนแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม โดยรวมจากการใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานีธรรม

การทดสอบ	\bar{x}	S.D.	\bar{d}	S.D. _d	t	Sig.
ก่อนการอบรม	4.90	0.21				
หลังการอบรม	8.45	0.32	3.56	0.27	32.66*	0.000

5.3 การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานีธรรม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติครั้งเว้นครั้ง แสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ค่าคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานีธรรม โดยรวมและรายด้าน

การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานีธรรม	\bar{x}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านรับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเอง	2.72	0.47	ครั้งเว้นครั้ง
2. ด้านเคารพหลักความเสมอภาค	2.66	0.44	ครั้งเว้นครั้ง
3. ด้านเคารพความแตกต่าง	2.73	0.42	ครั้งเว้นครั้ง
4. ด้านรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม	2.58	0.43	ครั้งเว้นครั้ง
5. ด้านเคารพกติกา	2.74	0.42	ครั้งเว้นครั้ง
6. ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น	2.62	0.52	ครั้งเว้นครั้ง
รวม	2.68	0.45	ครั้งเว้นครั้ง

5.4 ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม และสมาชิกเครือข่ายที่มีต่อหลักสูตรการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานุกรมธรรม พบว่ามีความพึงพอใจต่อการอบรมโดยรวม อยู่ในระดับพอใจมาก แสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ค่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม ที่มีต่อการอบรมโดยใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานุกรมธรรม

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา			
1. เนื้อหาในการฝึกอบรมน่าสนใจ	4.17	0.38	มาก
2. เนื้อหามีข้อคิดและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน	4.57	0.50	มากที่สุด
3. เนื้อหาที่ได้รับสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน	4.43	0.63	มาก
ด้านกิจกรรมการฝึกอบรม			
4. วิทยากรมีเทคนิคการนำเสนอที่น่าสนใจ	4.33	0.48	มาก
5. กิจกรรมการฝึกอบรมมีวิธีการหลากหลาย	4.47	0.51	มาก
6. กิจกรรมการฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับเวลา	4.33	0.48	มาก
7. กิจกรรมการฝึกอบรมส่งเสริมให้ผู้อบรมเกิดแนวคิดและนำไปปฏิบัติต่อ	4.47	0.51	มาก
8. กิจกรรมการฝึกอบรมมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อน และวิทยากร	4.07	0.25	มาก
9. การมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	4.30	0.47	มาก
ด้านสื่อและเอกสารประกอบการฝึกอบรม			
10. เอกสารประกอบการฝึกอบรมมีความเหมาะสม	4.43	0.50	มาก
11. สื่อที่ใช้มีความหลากหลายและน่าสนใจ	4.63	0.49	มากที่สุด
ด้านการวัดผลและประเมินผล			
12. เครื่องมือสอดคล้องกับเนื้อหาตามหลักสูตรฝึกอบรม	4.10	0.48	มาก
13. เครื่องมือที่วัดมีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรม	4.77	0.43	มากที่สุด

ด้านการบริการ			
14. การจัดเลี้ยงอาหารกลางวัน, อาหารว่างมีความเหมาะสม	3.93	0.52	มาก
15. สถานที่จัดฝึกอบรมมีความเหมาะสม	4.77	0.43	มากที่สุด
รวม	4.38	0.47	มาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรหลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานุกรม มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.48/84.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 สรุปได้ว่าหลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานุกรม ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นสามารถช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการพัฒนา อธิบายได้ว่า เนื่องจากหลักสูตรการฝึกอบรมที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้สอน ประกอบด้วยวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ใบความรู้ ใบงาน แผนการจัดกิจกรรม แบบฝึกหัด และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีสื่อประกอบการสอน ที่ทำให้ผู้อบรมได้รับความสะดวกในการดำเนินการการอบรม ทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการอบรม โดยสามารถสร้างความเข้าใจให้ผู้เข้ารับการอบรมในการการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานุกรม ในด้านต่างๆ

6.2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการอบรม โดยใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลัก สารานุกรม พบว่าก่อนอบรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.97 หลังการอบรมมีค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 16.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการอบรมเท่ากับ 2.37 หลังการอบรมเท่ากับ 0.96 โดยค่าคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม โดยรวม จากการใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานุกรม โดยรวมพบว่า ก่อนการอบรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 หลังการอบรมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 8.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการอบรมเท่ากับ 0.21 หลังการอบรมเท่ากับ 0.32 โดยค่าคะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เพราะได้พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานุกรม ที่มีประสิทธิภาพ ไปใช้ในการจัดกิจกรรม จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีการพัฒนาได้ดีขึ้น (ปราณี กรณวงษ์, 2546: 11) อธิบายได้ว่า เพราะสื่อการสอนที่ดีมีประสิทธิภาพนั้น จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้และเข้าใจง่ายขึ้น

รวดเร็วขึ้นและประหยัดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 321) ได้ให้ความหมายของคำว่า “สัมฤทธิ์” ว่า หมายถึง ความสำเร็จ และสิริวรรณ พรหมโชติ (2542: 19) ให้ความหมายของ “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน” ว่าหมายถึง ความสามารถในการที่จะพยายามเข้าถึงความรู้ ซึ่งเกิดจากการกระทำประสานกัน และต้องอาศัยความพยายามอย่างมาก ทั้งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา และองค์ประกอบที่ไม่ใช่สติปัญญา แสดงออกในรูปของความสำเร็จ ซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้ด้วยเครื่องมือทางสติปัญญา หรือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทั่วไป จากการสังเกตผู้เข้ารับการอบรมขณะทำกิจกรรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมให้ความสำคัญและให้ความสนใจ มีความกระตือรือร้นในการทำใบงาน และกิจกรรมอื่นๆ ตามแผนการฝึกอบรม สิ่งที่เป็นตัวชี้วัดที่ผู้วิจัยวัดได้จากการสนทนาและการสังเกตพฤติกรรมขณะเข้าร่วมกิจกรรม คือ ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนรู้

6.3 การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสาราณียธรรม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติครึ่งวันครึ่ง ($\bar{X} = 2.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านเคารพกติกา ($\bar{X} = 2.74$) รองลงมาคือ ด้านเคารพความแตกต่าง ($\bar{X} = 2.73$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ($\bar{X} = 2.58$) อธิบายได้ว่า ระหว่างการทำกิจกรรมในหน่วยการจัดกิจกรรมเคารพกติกา พบว่าผู้เข้ารับการอบรมบางคนยังคงมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย และการที่ผู้เข้ารับการอบรมจัดให้อยู่ในสถานการณ์ที่ได้ออกแบบไว้ ซึ่งในที่นี้หมายถึง หลักสูตรการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสาราณียธรรม จึงทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีจิตสำนึกมากขึ้น เช่นเดียวกันแนวคิดของ Good, C.V. ซึ่งสามารถนำมาอธิบายผลการศึกษานี้ได้ว่า การเกิดจิตสำนึกของผู้เข้ารับการอบรมนั้น เป็นผลมาจากกระบวนการทางปัญญา (วีรพงษ์ นกน้อย, 2546: 17) กล่าวคือ เมื่อ ผู้เข้ารับการอบรมได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า ในที่นี้หมายถึง หลักสูตรการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสาราณียธรรม ผู้เข้ารับการอบรมจะเกิดการรับรู้ รวมถึงเข้าใจในสิ่งเร้า นั้น และนำไปสู่การเรียนรู้ และเกิดจิตสำนึกขึ้นในที่สุด นอกจากนี้การเกิดจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เข้ารับการอบรมที่สูงขึ้นหลังจากการอบรมโดยใช้หลักสูตรการฝึกอบรมดังกล่าว เป็นไปตามหลักการในคู่มือ ซึ่งมีฐานคิดที่ว่า การจะสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมได้นั้น จำเป็นต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้สอนเป็นวิทยากรกระบวนการ (Facilitator) และให้ผู้เข้ารับการอบรม ได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ เพื่อให้เข้ารับการอบรมคิดและพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองด้วยตนเอง (ปริญญา เทวานนฤมิตกุล, 2554: ข)

6.4 ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อหลักสูตรการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสาราณียธรรม พบว่ามีความพึงพอใจต่อการอบรมโดยรวม อยู่ในระดับพอใจมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. =

0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับพอใจมากที่สุด จำนวน 4 ข้อ อยู่ในระดับพอใจมาก จำนวน 11 ข้อ และความพึงพอใจของสมาชิกเครือข่ายที่มีต่อการอบรมโดยใช้ หลักสูตรการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานิยธรรม พบว่ามีความพึงพอใจต่อการอบรมโดยรวม อยู่ในระดับพอใจมาก (\bar{X} = 4.16, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับพอใจมาก อธิบายได้ว่า หลักสูตรการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของบุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลัก สารานิยธรรม มีรูปแบบการอบรมที่มีเนื้อหาและสื่อประกอบการสอนที่สัมพันธ์กัน ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นกระบวนการที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้เข้ารับการอบรมจะเกิดความสนใจติดตามการการอบรมเป็นอย่างดี จากการสนทนากับผู้เข้ารับการอบรมหลายคนบอกว่าอยากกลับไปเรียนอีกครั้ง และจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยเองแม้ว่าจะต้องเข้าร่วมอบรมตามหลักสูตรฯ เป็นเวลา 8 วัน ยังไม่พบว่ามิผู้เข้ารับการอบรมบ่นอยากกลับบ้าน หรือเบื่อหน่ายแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามผู้เข้ารับการอบรมแต่ละคนล้วนแต่เป็นคนแปลกหน้าซึ่งกันและกัน แต่บริบทที่เหมือนกันเรื่องเป็นบุคคลผู้ต้องโทษคดีอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย มิได้เป็นอุปสรรคต่อการอบรมการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ตามหลักสารานิยธรรม แสดงให้เห็นว่าถ้าสังคมภายนอกยอมรับและเปิดโอกาสให้พวกเขาๆ เหล่านี้พร้อมที่จะพัฒนาตนเอง และเป็นส่วนหนึ่งที่ดีของสังคมต่อไป

7. บรรณานุกรม / เอกสารอ้างอิง

- จงสวัสดิ์ พิสิฐพันธ์. การนำรูปแบบ กระบวนการ และนโยบายของการลงทะเบียนประวัติอาชญากรมาใช้กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (น.ม. นิติศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
- จรรุวรรณ แก้วมะโน. ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย. บทความ. [Online]. [20 กรกฎาคม 2559]. Available: http://ppd.kpi.ac.th/index.php?name=content&main_id=12&page_id=49, [8 กรกฎาคม 2560].
- ทิตนา แคมมณี. “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา (CIPPA MODEL)”. วารสารวิชาการ. 2(5), 2544, หน้า 2-30.
- ประชุมพร สุวรรณตรา. หลักการสร้างแบบฝึก. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์, 2543.
- ปราณี กรุณวงศ์. “คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโมเดลชิปปาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนวัดแสงสวรรค์”. ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2546.

- ปริญญา เทวานนฤมิตกุล. คู่มือการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้าง “ความเป็นพลเมือง”. เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรเทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2554. ศูนย์นวัตกรรมการเรียนการสอน: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2555.
- พระครูนิกรสุนทรกิจ (สมพงษ์ นุ่มสกุล). “ศึกษาวิเคราะห์เรื่องความความสามัคคีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”. พุทธศาสนมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2538.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, 2543.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. .บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาพลเมืองของรัฐตามระบอบประชาธิปไตย. บทความงานวิจัย. [Online]. [กันยายน 2558]. Available: http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=2075&menutype=1&articlegroup_id=336. [11 กรกฎาคม 2560].
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. ระดับความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยไทย: ปัญหาพลวัตร. ผู้จัดการรายวัน. [Online]. [24 ธันวาคม 2553]. Available: <http://www2.manager.co.th/Weekend/ViewNews.aspx?NewsID=9530000181187>, [12 กรกฎาคม 2560].
- มัลลิกา มัติโก. จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีการพิมพ์, 2541.
- ระบบสารสนเทศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (POLIS) กลุ่มงานสารสนเทศฯ ศทก. สถิติข้อมูลคดีอาญา 5 กลุ่ม ข้อมูลของท้าวราชอาณาจักร. [Online]. [8 กรกฎาคม 2559]. Available: <http://gis.police.go.th/cstat/stat/arr-percent/all>, [24 สิงหาคม 2560].
- ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คพับลิเคชั่น, 2546.
- รายงาน ระบบติดตามและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด กระทรวงสาธารณสุข ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2557. [Online]. [7 กรกฎาคม 2559]. Available: www.lo.moph.go.th/.../แบบสรุปผลการดำเนินงานรอบ%202%20ปี%2057%20, [7 สิงหาคม 2560].
- รายงานข้อมูลสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พ.ร.บ. ยาเสพติดทั่วประเทศ. [Online]. [2 กรกฎาคม 2559]. Available: http://www.correct.go.th/stat1_0_2/_display/drug_display_region.php?region=4&date=2015-12-01, [15 กรกฎาคม 2560].
- วาสนา รอดเยี่ยม. “การลบล้างคำพิพากษาลงโทษจำคุก”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

- วิจิตร อวาทกุล. การฝึกอบรม-The management of training. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2537.
- วีรพงษ์ นกน้อย. “ลักษณะความเป็นพลเมืองดี: กรณีศึกษานิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.
- ศาลจังหวัดเลย. สถิติของผู้ถูกดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ. รายงาน. เลย: ศาลจังหวัดเลย, เอกสารอัดสำเนา.สันต์ ศูนย์กลาง. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เสริมสร้างทักษะการปฏิบัติวิชาชีพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม สำหรับครูระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, อ่างแล้ว, หน้า 62.
- สิริวรรณ พรหมโชติ, การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการจัดกิจกรรมการสอนแบบ 4MAT กับการจัดกิจกรรมการสอนแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต (การมัธยมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2542.
- อัศคร ไชยพงษ์. “การพัฒนากลยุทธ์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังชาย ในเรือนจำ เขต 8”. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. Vol. 4 (1): หน้า 128-129.
- Bryan S. Turner, “Contemporary problems in the theory of citizenship”, Citizenship and Social Theory, 2000.

8. คำขอบคุณ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สำหรับการดำเนินงานโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของ บุคคลผู้เคยต้องโทษคดีทางอาญาในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ตามหลักสารานิยมธรรม ประจำปีงบประมาณ 2561 และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ที่ได้อำนวยความสะดวกในการใช้พื้นที่และเครื่องมือต่างๆ สำหรับการศึกษาวิจัย